

BJØRNSONFESTIVALEN

Svær festival

Wole Soyinka, Yasar Kemal, Margit Sandemo og Terje Rød-Larsen kjem til Bjørnsonfestivalen i Molde.

Den 29. juni skal den forfølgde nigerianske nobelprisvinnaren Wole Soyinka opna festivalen. Saman med elleve andre dissidentar vart Soyinka i vår sikta for høglørraderi av regimet i landet. I dag bur den nigerianske forfattaren i USA. Nyleg vart han valt til leiar for det internasjonale forfattarparlamentet i Strasbourg, etter Salman Rushdie.

Også i fjor retta Bjørnsonfestivalen søkelyset mot tilhøva i Nigeria, eit land der oljeinteressar på ein blodig måte vert sett opp mot ytringsfriidom og naturvern.

På Bjørnsonfestivalen skal Wole Soyinka opptre i Molde Domkirke i ein solidaritetskonserert saman med Åse Kleveland, Erik Bye, Annbjørg Lien, Sigvart Dagsland, Ketil Bjørnstad og biskop Odd Bondevik, med Henning Sommerro som kapellmeister.

Yasar Kemal

Også den tyrkiske forfattaren Yasar Kemal opplever vanskar på heimebane. I fjor vart han dømd til 20 månaders fengsel på grunn av at han kritiserte den tyrkiske krigføringa mot kurderane i Sørøst-Tyrkia.

I tillegg til Woyinka og Kemal, kjem ei rekkje andre utanlandske og norske forfattarar til Molde. Frå Sverige kjem både Sara Lidman og Kerstin Ekman. Frå Finland kjem Monika Fagerholm, som fekk internasjonalt gjennombrudd med «Vidunderlige kvinner ved vann», som kom på norsk i fjor.

Resten av lista er lang som eit godt år. Frå Frankrike kjem Alain Robbe-Grillet, ein kultfigur i moderne europeisk litteratur og film. Også USA er representert; denne gongen med Paul Auster og norskætta Siri Hustvedt som også er forfattar. Frå Russland kjem Andrej Bitov. Han er kjent som forfattaren av «Puskin-huset», som kom på norsk for nokre år sidan.

Sjølvsagt er også Island representert; denne gongen med Einar Káason som blant anna er kjent for trilogien og filmatiseringa av «Djeveoya». Frå Danmark kjem Ib Michael som har hatt stor suksess med ein romantrilogi som vart avslutta med «Brev til månen» i fjor.

Latvias fremste lyrikar, Vizma Belsevic, er også påmeldt. For den som er interessert, finst diktsamlinga «Den hvite glem-selen» på norsk. Frå Tyskland kjem Durs Grünbein som vann den høghengjande Büchner-prisen i fjor.

Nye røyster

I eit eige program kalla «Nye stemmer i det norske huset» skal Erling Kittelsen presentere dei tre innvandringsforfattarane: Jamshed Masroor frå Pakistan, Muniam Alfaker frå Egypt og He Dong frå Kina. Det er lagt opp til både opplesing og samtale om situasjonen for innvandrane i Skandinavia.

Blant dei norske forfattarane som kjem til Molde er Ingvar Ambjørnsen, Paal-Helge Haugen, Åse Marie Nesse, Thorvald Steen, Kjell Erik Vindtorn, Karsten Alnæs, Ann Kavli, Peter R. Holm, Terje Stigen, Liv Nordhaug, Rune Belsvik og Laila Stien.

Bilete og musikk

Også i år skal det verta rundebordskonferanse, og denne gongen skal det handla om vilkåra for ytringsfriidomen i Noreg og medias etiske ansvar.

Den tyske biletkunstnaren Kurt Schwitters skal profilerast under årets festival. Det skal arrangerast ei utstilling av Schwitters landskapsbilete, det vert arrangert opplevingsreise til Schwitters omgjevnader på Hjertøya og det vert Schwitters-performance med Ketil Skøien og Passage Nord.

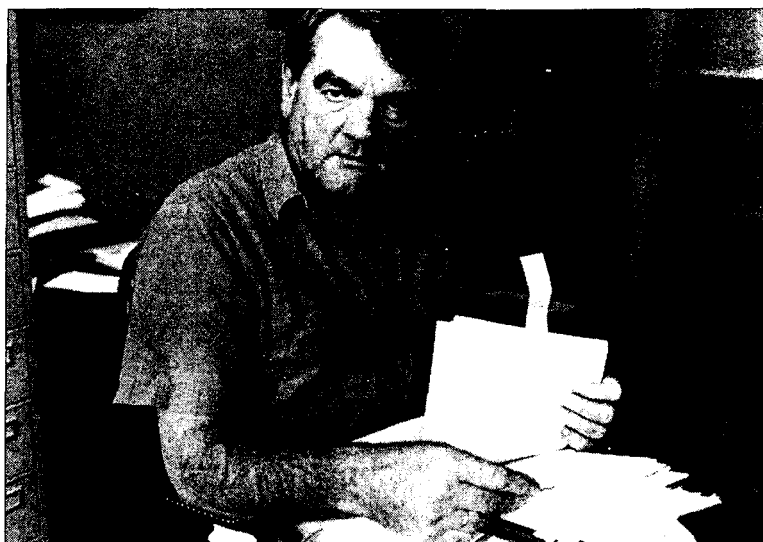
Det er også lagt opp til urframføring av Henning Sommerro's komposisjon til Bjørnsons «Salme».

Flere av festivalforfattarane har tilknytning til film, og ein rundebordskonferanse om film og litteratur står også på programmet.

EUROPA-TOPPEN: «Bjørnsonfestivalen vert no oppfatta som ein av Europas mest spennande», seier festivalpresident Knut Odegård. Kinesiske Jung Chang vitja festivalen i 1995. (Foto: Elisabeth Hagen)

HISTORIE

KJELDEGRANSKAREN: Auschwitz? Det er som ei mordsak utan våpen eller lik, meiner David Irving. (Foto: Scanfoto)

Skuldar på jødane

Holocaust er ei legende, halden oppe av sterke kapitalinteresser, meiner David Irving.

SVEIN SÆTER

David Irving er «den fremste kildekritiker innen nazismens historie i dag», skreiv Hans Fredrik Dahl i Dagbladet. Da kokte det over for historikar-kollega Odd-Bjørn Fure. I stridsskriftet *Kampen mot glem-selen* gav han Dahl stryk for stadig positiv omtale av Irving og bøkene hans. Fure karakteriserte Irving som «kjeldemani-pulator og notorisk historieforfalskar», ein mann som «benektar dei mest terroristiske og menneskefiendtelegesidene ved den nazistiske staten».

Uforskamma kritikk

David Irving har gjort seg til talsmann og inspirator for gamle og nye nazistar. Hans Fredrik Dahl skil mellom privatmannen og historikaren Irving; sjølv om privatmannen har ekstreme haldningar, kan historikaren skrive «verdifulle» bøker om nazismen. Omtrent så langt kom den norske Irving-striden i vinter.

No er David Irving intervjuet i søndagsmagasinet til avisa The Independent. Her seier han at han ønskjer å fjerne noko av glansen som omgjev Holocaust, som han meiner er ei legende halden oppe av sterke (jødiske) kapitalinteresser.

Men han må da akseptere at det som vart gjort mot jødane var gale, spør intervjuaren.

– Det ville vera temmeleg uforskamma av meg, som engelskmann, å begynne å diktere det tyske folket. Eg har ikkje

sett levebrødet mitt bli øydelagt av dei tyske forretningsbankane mellom dei to verds-krigane. Eg har ikkje sett heile familieformua mi bli utsletta av bankierane. Eg har ikkje sett – eg har ikkje sett ei rekkje ting som nazistane brukte til å rettferdiggjere tiltaka mot jødane i trettiåra, svarar Irving.

Og plasserer ansvaret for jødeutryddingane hos jødane.

Den tyske retten

I den grad det fanst noka utrydding. Irving seier han «aksepterer at gassing skjedde, men ikkje i det omfanget ein hevdar no». Ordet «gasskammer» vil han ikkje høre snakk om. Han meiner om lag 100.000 jødar døydd i Auschwitz, ikkje ein million, og at dei fleste omkom av svolt, alderdom, sjukdommar og andre årsaker. Utrydding med gass skjedde berre «i svært avgrensa omfang».

Intervjuaren i The Independent, Marianne Macdonald, spør om Irving vil innrømme at det Hitler gjorde mot jødane var gale.

– Eg vil ikkje gje deg noko lettvinnt svar her og seie det var gale. Frå ein tysk, nasjonalistisk synsstad meinte dei å ha rett til å gjera dette, og dei fekk støtte frå heile det tyske folket.

«Ein perversitet»

David Irving er ein einsam og utstøyt mann. Styresmakterne i Tyskland, Austerrike, Italia, Australia og alle landa i Det britiske samveldet har erklært han uønskt. Han er frosen ut av historikarmiljøa. Han har aldri mott dei danske svigerforeldra sine; dei vil ikkje veta av han.

Har det nokon gong slått han at han har mista profe-

sjon, status og omdømme ved å forsvara Hitler – nettopp dei tinga som var det første Hitler tok frå jødane? Nei, svarar Irving, det har han ikkje tenkt på.

Er han antisemitt? spør The Independent. Nei – ikkje enda, svarar Irving. Men kor kjem så desse synspunkta frå?

– Det er truleg ein perversitet. Ei kjensle av å gå mot strømmen. Ein psykolog vil måtte svara på det. Men nokre gonger spør eg meg sjølv kva eg ville gjort i Nazi-Tyskland. Om eg var i den rette alderen ville eg truleg ha vore i motstandsørsla, seier David Irving, noko intervjuaren finn svært usannsynleg.

Vitne: Eichmann

Irving meiner Holocaust ikkje fann stad. Han fører ei rekkje kjemiske argument, som at Auschwitz ikkje fekk store nok leveransar av koks til å ein million menneske kunne vore kremert i leiren. Og han fører eit sanningsvitne: Adolf Eichmann. SS-offiseren som organiserte jødeutryddinga i dei okkuperte områda.

David Irving har gått gjennom det som finst att av krigsarkivet til Eichmann (som vart avretta i Israel i 1962). Der står det ikkje noko om gasskammer og krematorium. Men det står noko om eksperiment med bruk av gass i bussar. Det er det Irving kan akseptere som «gassing i svært avgrensa omfang».

Etter at Odd-Bjørn Fure tok han i kragen, har Hans Fredrik Dahl sagt og skrive at han tok litt hardt i da han utropte David Irving til «den fremste kildekritiker innen nazismens historie i dag». Han skulle heller ha skrive «en av de fremste».